

ДУМИ ЗА ПРОФЕСОР ЛИЛИЯ НАУМОВА РАЙЧЕВА 75 години от рождението ѝ

Бисерка Граматикова

за професор Лилия Наумова Райчева

(30 март 1949 г. , Велико Търново - 4 януари 2018 г. , Велико Търново).

Резюме:

Статията представя делото и живота на професор Лилия Наумова Райчева. В материала са представени авторски спомени за човека, преподавателя и изпълнителя Лилия Наумова Райчева. Пианистка от рядка по значимост величина името и е оставило ярка следа сред поколения музиканти.

Ключови думи: *пиано, музикант, педагог, изпълнител*

Нейното изкуство и личността ѝ са неразделима творческа цялост - ведра, магнетична, неподражаема, винаги търсеща и в развитие. Вдъхновен музикант, благодатно дарование, образцов професионалист, с богата чувствителност, бликаща кристално чиста емоционалност и много точно чувство за мярка! Нейният верен усет за красота на музикалния звук, на клавирния тон впечатляваше и радваше. Професор Лилия Наумова – пианистка от рядка по значимост величина.

Творческият труд на проф. Наумова е свързан най-вече с град Велико Търново и Великотърновския регион. През 1974 г. завършва с отличен успех Националната Музикална Академия „Проф. Панчо Владигеров“ в гр. София, Инструментален факултет, в класа по пиано на проф. Люба Енчева. През 1975 г. специализира клавирно изкуство в Консерваторията в Одеса при проф. Коваленко и проф. Сухомлинов¹.

Запознах се с Лилия Наумова през 1980 г. в град Свищов. По това време библиотеката в гр. Свищов беше единствената Градска библиотека в България, която имаше Музикален отдел. Всички други български библиотеки с Музикален отдел, бяха Окръжни (страната беше разделена на окръзи). В Музикалния отдел на Свищовската библиотека работеше Маргарита Самоковлиева – инициативна, енергична, добър организатор, с любов към изкуството. Музикалният отдел беше просторен, обзаведен с естетически вкус, уютен. В него отлично функционираше Клуб на приятелите на музиката – около стотина души, повечето, от които възрастни хора, високо образовани с отношение към изкуството и културата. Бяха се включили и доста студенти. Редовно се провеждаха музикални и творчески срещи. Двете с Лилия участвахме в една от тези музикално творчески вечери. Поканени от Маргарита Самоковлиева Лилия свири, а аз изнесох беседа по случай 170 години от рождението на Фредерик Шопен (1810 – 1849г.).

През следващата 1981 г. отбелязахме 170 години от рождението на Ференц Лист (1811 – 1886г.). Двете с Лилия се включихме заедно в честването: най-напред в гр. Горна Оряховица (в читалището), после в Свищов (в библиотечния Музикален отдел). Тогава Лилия работеше в Горна Оряховица като директор на Музикалната школа.

По-късно пътищата ни се разделиха, ала близостта между нас остана...

Лилия Наумова се утвърди като именит музикант с интензивна, разностранна и плодотворна музикално - творческа, изпълнителска и педагогическа дейност. През 1987 година става преподавател по пиано във Великотърновския университет „Св. Св. Кирил и Методий“, в Педагогическия

¹ Артистична справка за Лилия Наумова; “Преподаватели на Великотърновския университет “Св. Св. Кирил и Методий” (1963 - 2013 година)”. Отг. ред. Пламен Легкоступ; Ред.колегия Пламен Легкоступ и др., Велико Търново: Фабер, 2013, с.288.

Изказвам благодарност на Атанас Сърмов, студент във Великотърновския университет “Св. Св. Кирил и Методий”, за съдействието относно достъпа до това справочно издание б.а. Б.Г.

факултет към катедра „Музика“. Работи в сферата на няколко учебни дисциплини: „Специален инструмент“ - пиано, „Камерна музика“, „Съпровод“, „Методика на специалния предмет“ и др. Създава сборник с транскрипции „Музика за две пиана“. През периода 1999 - 2003 г. ръководи катедра „Музика“, а от 2006 г. заема академичната длъжност „професор“. Наред с това тя е член на Съюза на музикалните и танцови дейци в България, а също и в Народно читалище „Надежда – 1869г.“ във град Велико Търново².

С многобройните си таланти студенти, сред които има възпитаници на Националното училище за музикално и сценични изкуства „Професор Панчо Владигеров“, гр. Бургас (Камелия Стойчева), бележитата клавирна педагожка Лилия Наумова работи с любов, без умора, самоотвержено, с респектираща компетентност и чудесни резултати. Студентите ѝ я обичаха и ценяха. За тях, а и не само за тях тя е неоспоримият Авторитет в полето на музикалното изкуство.

В Артистичната справка е посочено, че Лилия Наумова е водила майсторски класове в България и САЩ (Нью Джърси). През годините мнозина от питомците ѝ успешно концертират и преподават в България и други европейски страни.

Концертната дейност на Лилия Наумова също е активна, плодотворна и разнообразна. През годините е била солов изпълнител, камерен музикант, а също и акомпанятор. Сведенията за нейната концертна дейност доказват, че тя е изпълнявала клавирни произведения от различни епохи в редица държави, сред които: България, Русия, Украйна, Полша, Чехия, Унгария, Австрия, Германия, Турция, Гърция, Италия, Франция, Англия, Канада, САЩ (ООН)³.

Диск⁴ с нейни изпълнения представя интересите ѝ като интерпретатор. Сред записаните произведения са творби от: Й. С. Бах „Хроматична фантазия и фуга“, В. А. Моцарт „Фантазия в до минор“, Паул Хиндемит „Соната №3“ , Ернст Херман Майер – „Токата“, В. Белини „Брилянтна фантазия Норма“, Адолф Адам – Фантазия «Ако бях цар», Веселин Стоянов „Рапсодия“.

² „Преподаватели на Великотърновския университет “Св. Св. Кирил и Методий” ..., с.288, 289.

³ Артистична справка за Лилия Наумова; “Преподаватели на Великотърновския университет “Св. Св. Кирил и Методий”... , с.289.

⁴ Дискът и Артистичната справка са ми предоставени от проф. Лилия Наумова. Признателна съм! - б.а. Б.Г.

Снимка на Лилия Наумова и обложката на диска.

В спомените ми Лилия Наумова остана като пианист с естествено отношение и изразително музицираше! Тя цялата излъчваше авторовите послания, интерпретирайки ги внимателно, задълбочено, убедително, със сила на естетическото внушение. Сигурно това е имала предвид нашата обичана преподавателка по История на музиката (НМА „Проф.Панчо Владигеров“) – доц. д-р Киприана Беливанова (15 октомври 1942 - 14 октомври 2001), когато казва, че слушателите на свирещата Лилия Наумова трябва и да я гледат. Професор Наумова споделяше: „ Тя много ми липсва!“ Доц . д-р Киприана Беливанова много липсва на всички нас музикантите . Много ни липсват нейната смайваща ерудиция, сърдечност, всеотдайност, мъдри напътствия.

Ето преценката на доц. д-р Киприана Беливанова за музиканта Лилия Наумова: „Артистичното явление Лилия Наумова, наистина не е от обичайната поредица на добри пианисти, някои от които наистина концертират, а съвременна артистична фигура от голям мащаб.“

И още една оценка от проф. Розмари Стателова: „Лилия Наумова – мощен талант с феноменални измерения, владее „с остатък“ всички видове

Листова пианистична техника в сякаш безкрайната скала на градирането ѝ – от кристално звънката изящност, до „срутващата пианото акордова гръмкост.“

Красноречиво е писмото от Ню Йорк: „Скъпа г-жо Наумова, Вашият концерт в ... ООН беше перфектно представление. Един от най-добрите рецитали, изнасяни в Обединените Нации. Тези късметлии, които присъстваха, бяха обзети от благоговение пред Вашата комбинация от страст, великолепа техника и властно докосване. От името на Президента на Организацията на Обединените Нации Ви изказваме нашите най-искрени и признателни благодарности за Вашето брилянтно и въодушевено представяне. Ще се радваме да гостувате отново в Обединените Нации.» Ню Йорк 26 Март 1999 г. Лелей Лулу (Секретариат на ООН).⁵

В Артистичната справка четем: Проф. Лилия. Наумова е осъществила записи като солов изпълнител и като участник в ансамбли, които се съхраняват в Златния фонд на Българското Национално Радио и Българската Национална Телевизия. Носител е на Специалната награда за най-добър клавирен съпровод от XI Международен конкурс за оперни певци „Борис Христов“, гр. София, удостоена е с голямата награда на Велико Търново за принос в културното развитие на Великотърновския регион.

Окрилящ и деликатен творец е Лилия Наумова, когато акомпанира на инструменталисти, певци, хорови формации и когато участва в камерни прояви. Неувяхващ пример за това е творческата среща на 6 март 2015 г. в препълнената с публика зала „Петя Дубарова“ в Морското казино в гр. Бургас. Поезията на Роза Боянова обагрена с разнообразното и проникновено музикално съпричастие на проф. Лилия Наумова те бяха две съмишленички и служителки на изкуството. Тогава за последен път срещнах Лилия. Двете имахме сериозни здравословни проблеми Лилия сподели, че съпругът ѝ е починал... По-късно разговаряхме няколко пъти. Телефонни разговори...

В началото на 2018 г., в електронните пространства, трогателни и изключително почтителни текстове съобщават за кончината на професор Лилия Наумова. Пак там има сведения за художествените постижения на проф. Наумова през последните години от нейния живот: концертната дейност на дуета Лилия Наумова и Яница Русева. Оповестен е музикален конкурс в памет на професор Лилия Наумова.

⁵ Цитираното писмо е част от Артистичната справка.

Нека подчертаем, че Лилия Наумова преди всичко бе достоен човек, храбър поборник за доброта, за истина без петно, за възход без компромис. Тази миловидна, обичаща, жертвоготовна жена, дъщеря, съпруга, майка, баба участва безрезервно в градежа на сплотено семейство. Уповавайки се на Божието Милосърдие, креативната личност Лилия Наумова, безстрашно и с градивна енергия се грижеше за разцвета на позитивното, съзидателното. Вървеше неотклонно по своя нелек, но верен земен път. Нейното значимо творческо дело обогатява музикалната култура. Импулсира ни.

Бисерка Недялкова Граматикова, музикален историк

bisserka_gramatikova1946@abv.bg